

D. POPOVICI, EMINESCOLOG: ISTORIA UNEI RECEPTĂ RI CRITICE

Christinne SCHMIDT
Masterandă, anul II, Universitatea „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca

Dintre reprezentanții școlii clujene de eminescologie, profesorul D. Popovici se remarcă prin cele două cursuri ale sale, devenite celebre abia în momentul restituirii lor tardive: *Eminescu în critica și istoria literară română* și *Poezia lui Mihai Eminescu*. Despre cel dintâi, o incursiune pe care istoricul literar o propune în cercetările de eminescologie ale precursorilor săi, majoritatea criticilor vor discuta abia după anul publicării celui de-al șaselea volum din seria *Studiilor literare*, așadar după 1989. Cursul constituie o cercetare de *critică a criticii* în materie de eminescologie, ale cărui prelegeri și demonstrații au ca trăsătură fundamentală exigența profesională, alături de capacitatea de analiză și sinteză. În același timp, studiul poate fi văzut și ca o perspectivă integrală asupra eminescologiei, reper esențial în bibliografia – actualizată a – receptării critice a creației lui Eminescu[1]. Mai mult, pentru Cornel Munteanu, cercetarea constituie un prilej de reconsiderare a eminescologiei, o așa-numită „sinteză intereminescologică" (Munteanu C. 1992: 24). Majoritatea autorilor observă, pe de o parte, dezavantajele recuperării tardive (circulația restrânsă a cursurilor și ipoteza pierderii unui potențial impact în epocă[2], lipsa de includere a

[1] Petru Poantă, cel care propune termenul preluat aici, își intitulează, de altfel, tocmai în acest fel articolul său referitor la studiul lui Popovici („O «integrală» a eminescologiei"), considerând esențială relansarea „cazului" D. Popovici, din care *Eminescu în critica și istoria literară română*, „«integrala» eminescologiei de până la al Doilea Război Mondial", este parte integrantă (Poantă 1990: 5).

[2] Aceste dezavantaje sunt semnalate de Constantin Dumitrache. Conform autorului, potențialul impact al studiilor eminescologice ale lui Popovici în epocă ar fi fost unul considerabil, deoarece ele „ar fi putut influența, într-un fel, mișcarea de

BDD-A31790 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:59 UTC)

studiului în bibliografiile unor cercetări semnificative, ipostaza istoricului literar nedreptățit, dar în același timp interesant și plin de substanță, precum și caracterul „aproape confidențial" [Anghelescu 1990: 48] al textului adus în discuție) și, pe de altă parte, avantajele sale (la fel ca celelalte cursuri restituite, și acesta pune în circulație propriul sistem critic și propriile criterii de configurare a istoriei literare, precum și orizontul preocupărilor cercetătorului [Dumitrache 1990: 4]; dincolo de acest aspect, contribuția lui Popovici în domeniul eminescologiei, precum și interpretările și metodele sale sunt supuse probei timpului, verificate și confruntate cu starea *actuală* a eminescologiei[3]).

Dintre caracteristicile principale ale acestui curs universitar, cele formale devin subiectul privilegiat al cronicilor de receptare, majoritatea autorilor insistând asupra modului în care D. Popovici își structurează demonstrația (îndeosebi prin încercarea de a cuprinde criticii și studiile pe care profesorul le chestionează, uneori făcând trimiteri la capitolele – lecțiile – distincte în care acestea sunt discutate, sintetizând, astfel, viziunea lui Popovici asupra interpretărilor consemnate[4]). Un alt aspect des invocat este cel referitor la tonul polemic cu care D. Popovici se raportează la precursorii săi, topos al cronicilor de întâmpinare îndelung discutat, de unii autori blamat, de alții justificat, care implică recunoașterea meritelor și a contribuțiilor aduse în cercetare (echitatea profesorului a fost, în istoria receptării studiilor sale, nu o dată evidențiată), dar și demontarea mecanismelor hermeneutice care stau la baza anumitor sisteme critice, unele dintre ele insuficient de pertinente în demersul științific sau în concluziile formulate. În cursul de istorie a eminescologiei, Popovici își delimitează strict viziunea față de interpretările și instrumentele de cercetare aduse în discuție. Mai mult decât atât, în articolele sale, Ioana Bot identifică această

idei literare a epocii în care au fost scrise și, poate, și a celei imediat următoare" (Dumitrache 1990: 4).

[3] Recenzia Ioanei Bot, în cuprinsul căreia autoarea insistă asupra contribuției pe care studiul întreprins de D. Popovici o aduce în cadrul cercetărilor de eminescologie, accentuând importanța acestuia inclusiv în contextul criticii literare actuale, este intitulată *Starea eminescologiei* (Bot 1989: 4).

[4] Este vorba, aici, despre clasificările propuse de profesorul Popovici (*Critica estetică, Critica semănătoristă, Critica impresionistă* și *Critica formei și a configurației*), în interiorul cărora sunt discutate studiile unor autori reprezentativi, ideile fiind preluate, succint, în multe dintre cronicile de receptare (Dumitrache 1990: 4; Anghelescu 1990: 47-48; Cubleșan 1990: 29-31).

BDD-A31790 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:59 UTC)

polemică nu doar în forma de raportare a profesorului clujean la criticii eminescologi, ci și în raportarea lui la poetul însuși, întrucât Popovici propune un punct de vedere inedit atunci când vede în Eminescu o „problemă" a culturii noastre[5].

La nivelul textului științific, polemica se trădează prin nota de ironie și chiar de ușoară maliție a cercetătorului, atitudine care și-ar putea găsi justificarea în diferența radicală de viziune, întrucât formația sa intelectuală și reperele sale profesionale (studiile la Paris, sub influența marilor profesori comparatiști, sunt adeseori invocate) atrag consecințe vizibile în demonstrațiile profesorului – rigoarea, evitarea impresionismului, echilibrul dintre obiectivitatea și necesitatea de a găsi „propriul fel de a privi în problemă" (Popovici 1989: 7), erudiția, viziunea amplă asupra mentalităților și asupra istoriei literare – implicând corespondențe și influențe între scriitori și culturi.

Majoritatea autorilor zăbovesc asupra modului în care Popovici discută exegezele lui Călinescu și Caracostea, unele cronici făcând, totodată, și trimiteri succinte la interpretarea cercetărilor lui Lovinescu: „De o execuție severă, nemeritat de severă, are parte E. Lovinescu, căruia i se neagă aproape totul" (Dumitrache 1990: 4). Dacă pentru Lovinescu critica

[5] „În istoria eminescologiei, el devine astfel cel dintâi a fi realizat dimensiunile reale ale fenomenului eminescian (o «**problemă**» pentru «**cultura** română», iar nu numai un scriitor – fie și cel mai mare – al unei **literaturi**), înțelegând totodată că studierea lui va necesita convergența mai multor discipline; la vremea sa, D. Popovici așeza această convergență/interdisciplinaritate sub semnul unei **noi** istorii literare, pe care o definea extrem de modern – în fapt, anticipând ceea ce astăzi se configurează în aria «studiilor culturale» (engl. *«cultural studies»*)" (Bot 1997: 51). Autoarea merge, însă, și mai departe, discutând mutația de paradigmă hermeneutică pe care Popovici o inițiază: „Pentru D. Popovici, însă, istoria literară – ca orice adevărată știință – nu este un spațiu nici al mirării, și nici al cântării. Numindu-l «problemă», istoricul literar sugerează criza declanșată în cultura română de apariția lui Eminescu (o criză benefică, în cele din urmă, ca oricare alta), și totodată necesitatea înțelegerii fenomenului în dimensiunile sale dificile, suferitoare. El înlocuiește astfel, prin alegerea unui singur cuvânt, obiceiul încetățenit al elogiului la adresa unei figuri tutelare cu deschiderea unei perspective de analiză subtilă, în fond – opacitatea vană cu sensul adevărat al ideilor" (Bot 1997: 52). La rândul său, Constantin Cubleșan va sublinia faptul că „Mihai Eminescu este, pentru Popovici **și nu numai pentru el** [s.m., C.S.], una din marile probleme ale culturii române", fără a explica, totuși, sensul pe care îl atribuie acestei mențiuni (Cubleșan 1990: 30).

BDD-A31790 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:59 UTC)

putea fi „o operă de fantezie" (Cubleșan 1990: 31), atitudinea profesorului clujean (nu neapărat și tonul sever), format la școala pozitivistă a rigorii și a obiectivității, își poate găsi, într-o anumită măsură, justificarea. Constantin Dumitrache observă că, printre altele, lui Lovinescu i se reproșează lipsa de substanțialitate în analiză, lipsa de probitate intelectuală și inclusiv faptul că îi dedică puține pagini marelui poet. Atitudinea lui Popovici față de critica lovinesciană rămâne un punct sensibil, echitabil discutat și de alți autori: „În treacăt spus, amendarea dură a criticii lovinesciene este o eroare flagrantă" (Poantă 1990: 5).

Observațiile pe care D. Popovici le formulează în legătură cu exegeza lui G. Călinescu stau la baza unei secțiuni abordate exhaustiv în critica literară, care a reunit interpretări dintre cele mai diverse. Variantele de exegeză includ teorii multiple: de la ipoteza unui cercetător care nu l-a înțeles pe Călinescu în demersul său de interpretare a creației eminesciene până la ipostaza istoricului literar care, delimitându-se de metoda călinesciană, își afirmă, de fapt, profunda admirație față de promotorul ei (admirația „talentului" în fața „geniului", în termenii lui Marin Mincu [Mincu 1971: 180]). În privința acestei secțiuni, mostrele de critică a criticii dau mărturie, în unele situații, cu privire la subtila capcană a exercițiului hermeneutic neprofesionist: lipsa obiectivității. O parte dintre autori adoptă, totuși, o atitudine elegantă și echidistantă, sesizând observațiile – și măsura în care ele sunt îndreptățite – formulate de Popovici și căutând o justificare cât mai obiectivă a lor: „Profesorul clujean își arogă oarecum statutul de imparțialitate al unui jucător neutru, a (sic!) unui cercetător ce își impune să înregistreze complexitatea faptelor, subliniind limitele și virtuțile preopinienților, fără a-și putea ascunde totuși neaderența la modalitatea impresionistă, căci el însuși se reclamă ca un om al metodei, așa încât din *protocoalele* sale nu trebuie înțeles numaidecât că îl opunea, bunăoară, pe Caracostea lui Călinescu, minimalizându-l pe cel de-al doilea, ci că diagnosticând specificitatea demersului fiecăruia în parte (poate prin chiar supralicitarea dominantelor), sesizează, în fapt, poziția lor diametral opusă față de obiectul asupra căruia se aplică: «forma este o pură abstracțiune, crede Călinescu; forma este o abstracțiune, declară Caracostea, pentru care singura realitate e expresia» (p. 214). De aici însuși caracterul pasionant al demersului cercetării" (Cubleșan 1990: 30).

Pentru Constantin Cubleșan, secțiunile pe care D. Popovici le dedică, în cadrul cursului său, lui Călinescu și Caracostea sunt nu doar

BDD-A31790 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:59 UTC)

prilej de investigare a unor metode de cercetare radical diferite, ci și puncte-cheie în care demersul metacritic este investit cu valoarea pasiunii pentru cercetare. Departe de a constitui un dezavantaj al studiului, raportarea lui Popovici la doi dintre cei mai importanți predecesori ai săi devine un exercițiu care presupune identificarea unor metode de cercetare și evaluarea lor, având ca finalitate asumarea fermă a propriilor criterii (care, de altfel, vor depăși statutul pe care Caracostea îl atinsese în domeniul criticii formei). Cubleșan nu ezită, cu toate acestea, să amendeze severitatea care definește discursul referitor la critica impresionistă, păstrând, însă, și de această dată, atitudinea elegantă a criticului literar.

În viziunea lui Vasile Sav, faptul că metoda călinesciană implică o configurare a istoriei literare în funcție de anumite criterii personale conduce la o caracterizare de ansamblu a epocilor de cultură, propusă însă în mod subiectiv (Sav 1972: 13). Măsura în care observațiile lui D. Popovici sunt justificabile este discutată și de Ilie Radu-Nandra, pentru care ideile formulate de profesor sunt nu doar pertinente, ci și sesizate de însuși Călinescu, pe de o parte, și de alți critici ai vremii, pe de altă parte. Meritul acestei interpretări constă tocmai în relevarea unui aspect esențial – observațiile pe care D. Popovici le trasează cu privire la exegeza călinesciană nu reprezintă, nici pe departe, un caz singular. Există, de altfel, o serie de autori care se pronunță cu și mai multă hotărâre asupra acestei polemici. Dintre aceștia, Petru Poantă discută despre o interpretare greșită a demersului metacritic propus de Popovici, lansând o nouă teză, conform căreia faptul că profesorul nu îl elogiază pe Călinescu nu înseamnă că nu îl înțelege; autorul citește, mai degrabă, atitudinea sa ca fiind simptomatică pentru criticul care se delimitează de un anumit model de cercetare, în ciuda faptului că recunoaște calitățile celui care și l-a însușit (dintre care sunt amintite expresivitatea, vocația epică etc.) (Poantă 1990: 5). Observațiile lui Popovici sunt formulate din perspectiva cercetării științifice, iar metodologia inerentă acestei perspective este superioară celei dintâi, la nivelul modernității. Însă modul în care posteritatea evaluează demersul său științific este decisiv influențat, în viziunea lui Poantă, de intervenții critice subiective și rău intenționate: „Receptarea sa corectă a fost însă subminată, atât cât s-a putut, din interese mai mult sau mai puțin oculte și în mod special de către cei mai zeloși «călinescieni», gen Al. Piru. Proiectul eminescian al lui D. Popovici e văzut ca o încercare de uzurpare a mitului Călinescu" (Poantă 1990: 5).

BDD-A31790 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:59 UTC)

Teza lansată de Petru Poantă își are, cel mai probabil, punctul de plecare în articolele pe care Al. Piru le publică cu prilejul apariției celor două studii ale lui Popovici, în 1969, în colecția „Lyceum". Discursul criticului este, în cazul amintit, profund subiectiv și programatic malițios, demontând metodele de cercetare pentru care optează Popovici și contribuția profesorului în domeniul istoriei literare. Mai surprinzător este, însă, modul în care debutează textul lui Piru, autor care așază, încă din primele rânduri, exegeza călinesciană în opoziție cu cea propusă de Popovici, simpla observație conform căreia apariția celei din urmă este *prematură* înaintea reeditării celei dintâi (este vorba despre *Poezia lui Mihai Eminescu*, aflată la prima sa apariție editorială) constituind fundamentul unui sistem axiologic în care ierarhia este evidentă, ea precedând demonstrația sau analiza. De altfel, dezbaterile pe marginea acestei monografii vor aduce în discuție noi ipoteze, dintre care cea propusă de Marin Mincu, autor care citește în raportarea polemică a lui D. Popovici la studiile călinesciene mai degrabă o admirație, mult supraevaluată, care ar implica fascinația față de un model în aparență contestat, dar în esență consonant (Mincu 1971: 180). Pentru alți autori, cum este, de pildă, cazul Ioanei Bot, dimpotrivă, „reverența elogiului e o aparență" (Bot 1989: 4)[6], în timp ce valorificarea metodei de lucru propuse de Caracostea rămâne valabilă inclusiv în viziunea posterității, întrucât „importanța «criticii formei» postulate de D. Caracostea depășește clar marginile eminescologiei; privită *astăzi*, ea este anticipatoarea indiscutabilă a formalismului european" (Bot 1989: 4). Distincția are loc, încă o dată, la nivel de viziune și metodă.

Confruntarea studiului inițiat de Popovici cu istoria și critica literară de sfârșit de secol al XX-lea pune în lumină atât meritele, cât și limitele cercetării. În general, după dezbaterea unora dintre aspectele consemnate anterior, critica de receptare discută despre relevanța studiului și despre contribuția pe care el o aduce, finalitate a oricărui demers științific. O primă perspectivă mai vastă asupra modului în care Popovici își

[6] La rândul său, Constantin Cubleșan va nota, cu privire la analiza formei, ca sferă de cercetare literară: „D. Popovici vede în această direcție critică o noutate capabilă a plasa cercetarea românească în consens european, un sincron, la zi, cu preocupările și metodele de abordare critică modernă" (Cubleșan 1990: 31). Caracostea va fi considerat, în consecință, ca fiind criticul „cel mai complex și mai metodic în analiza operei eminesciene", întrucât mijloacele pe care le aplică sunt cele mai moderne, în epocă (Cubleșan 1990: 31).

BDD-A31790 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:59 UTC)

concepe demonstrația o oferă interpretarea lui Petru Poantă, pentru care demersul profesorului nu constă în a contabiliza bibliografia critică a eminescologiei, ci este definit ca un proces mai amplu, cu mize mai serioase: „Deși mai degrabă tangențial, el urmărește, pe de o parte, mutațiile din gândirea critică românească, desigur, în raport cu opera lui Eminescu, iar pe de alta, configurarea evoluției unor «mentalități» vis-à-vis de «problema Eminescu» (sămănătorismul, socialismul lui Gherea, moralismul ardelean etc.). În cele din urmă, cursul, așa cum e constituit în acest volum, orientează întreaga documentație către o privire sintetică și avem, în felul acesta, prima lucrare de anvergură de critică a criticii; un pionierat și un model aproape" (Poantă 1990: 5).

Observațiile formulate de către autor justifică statutul cercetării, privită în critica literară a vremii ca fiind mai mult decât un simplu curs, deși rămasă într-o variantă intermediară. De altfel, completările referitoare la sinteza exegezelor eminescologice nu vor întârzia să apară. Pentru Cubleșan, ea va reprezenta „un prețios ghid de orientare în însăși evoluția criticii literare românești" (Cubleșan 1990: 31), care include o ierarhie a lucrărilor reprezentative pentru studiul operei eminesciene. Pentru Ioana Bot, studiul profesorului Popovici este caracterizat de o vocație ordonatoare, care îi permite să sintetizeze, cronologic, cele mai reprezentative contribuții critice, dublată de un ton polemic, discutat pe larg și el, vizând delimitarea față de sistemele de interpretare anterioare și definirea acelui mod propriu de a privi în problemă invocat de însuși Popovici, ca element definitoriu al oricărei noi exegeze[7].

Textele aduse în discuție dau mărturie despre diversele întâmpinări – uneori congruente, alteori opuse – ale celui dintâi curs de emines-

[7] În viziunea Ioanei Bot, acest exercițiu de tatonare a terenului criticii literare este evident în demersul lui Popovici, la fel cum mizele sale devin, în ochii interpretului profesionist, transparente: „Urmărind el însuși – în plan teoretic – circumscrierea unei interpretări integrale a fenomenului artistic, profesorul face din cursul său de eminescologie expresia polemică a propriilor căutări și clarificări metodologice. Fiecare capitol realizează în consecință mai puțin portretul unei personalități afirmate în spațiul exegezei eminesciene, cât definirea, analizarea, «încercarea» și validarea unei metode critice" (Bot 1997: 53). Același punct de vedere îl propune și Cornel Munteanu, atunci când notează că „direcțiile critice inițiate de aceștia [G. Călinescu, T. Vianu, D. Caracostea, Vl. Streinu, contemporanii profesorului de la Cluj – n.m., C.S.] au oferit scrisului lui Popovici prilejul opțiunii pentru o anume formulă critică" (Munteanu 1992: 21).

BDD-A31790 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:59 UTC)

cologie al profesorului D. Popovici în critica literară a vremii. Mulți dintre autori includ, în textele lor metacritice, idei referitoare la structura cercetării, vizând nivelul formal și opțiunile referitoare la clasificare. Totodată, majoritatea criticilor chestionează modul în care Popovici se raportează la precursorii săi, doar unii dintre ei reușind să citească intențiile care pot justifica tonul polemic sau formulările ironice ale profesorului. Contribuția pe care D. Popovici o aduce, prin sinteza sa, la domeniul eminescologiei este adeseori subliniată. În privința acestui studiu, care propune un nou – și diferit – punct de vedere, oferind imaginea de ansamblu a eminescologiei până la jumătatea secolului al XX-lea, recenziile și cronicile de receptare îi atribuie lui Popovici meritul de a fi oferit mostra pentru un anume tip de cercetare literară, desfășurând o istorie a interpretărilor literare și o ierarhie a lor. Intenția mai profundă de a defini propria metodologie și viziune asupra poeziei eminesciene își va găsi deplina realizare în cursul monografic, restituit în volumul V al *Studiilor literare*.

Exegeza poeziei eminesciene pe care D. Popovici o pregătește ca prelegere pentru anul universitar 1947-1948 anticipează, într-un fel, celebrul „curs Eminescu" (Petrescu 2009), pe care, ani mai târziu, Ioana Em. Petrescu îl va susține la catedra Facultății de Litere. Lirica poetului național devine, în prelegerile lui D. Popovici, obiectul unei cercetări care relevă o metodă proprie de interpretare și un sistem de analiză diferit în liniile sale esențiale de oricare dintre viziunile precedente. Istoria receptării critice a acestei exegeze, restituită postum, este una particulară, atât datorită dublei reeditări, cât și datorită faptului că ea este, dintre toate cercetările profesorului D. Popovici, cea mai discutată în critica literară a vremii.

Opțiunile metodologice pe care D. Popovici le pune în aplicare în cadrul acestui curs dau seama de o viziune proprie asupra poeziei eminesciene, considerată, de altfel, *axul* întregului său exercițiu critic, un capitol fundamental, în jurul căruia gravitează toate celelalte studii literare ale profesorului (Anghelescu 1986: 187)[8]. Viziunea aceasta, însă, este și radical diferită, singulară în contextul interpretărilor critice din epocă. Ea se apropie, eventual, de tipul de critică literară practicat de Caracostea, deși

[8] În interpretarea lui Mircea Anghelescu, Popovici avea în vedere o istorie amplă a literaturii române moderne, care urma să înceapă cu iluminiștii și să continue, probabil, până la scriitorii de până la Primul Război Mondial, construcție în centrul căreia s-ar fi aflat capitolul referitor la Eminescu.

BDD-A31790 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:59 UTC)

Popovici se delimitează și de mentorul său, așa cum subliniază unii dintre exegeți[9]. Consecința inevitabilă a acestor opțiuni va consta în stârnirea unor atitudini contradictorii, în momentul celor două apariții editoriale, dezbateri pe care posteritatea critică le lansează la distanță de câteva decenii de momentul exercițiului hermeneutic inițiat de profesorul clujean. Or, decalajul temporal devine, și în acest caz, purtător de semnificație, prilej de chestionare a atitudinilor critice. Ele manifestă, pe de o parte, dorința de a confirma statutul de autentic eminescolog al profesorului, conferindu-i meritul unei interpretări valabile, originale, deci esențiale în cadrul bibliografiei de specialitate, și, pe de altă parte, chestionarea acestui statut și amânarea confirmării lui, prin discuțiile referitoare la deficiențele metodei sau prin diminuarea semnificației cercetării.

Prima observație care se impune cititorului actual în legătură cu *Poezia lui Mihai Eminescu* se referă la structura cercetării. Mai exact, la fel ca majoritatea scrierilor lui D. Popovici restituite postum, textul constituie corpusul unui curs universitar, nedefinitivat pentru tipar, din motive obiective (decesul profesorului clujean, în anul 1952). Precum în cazul cursului precedent, *Eminescu în critica și istoria literară română*, caracterul didactic al textului este evident și trebuie judecat în consecință. Aceasta este, de altfel, opinia lui Aurel Martin, pentru care cursurile lui Popovici cuprind câteva elemente esențiale: informație bogată, priviri de ansamblu și analize, alături de un punct de vedere propriu asupra obiectului cercetării (Martin 1974: 297). Mai explicită este formularea propusă de Zaharia Sângeorzan, care detaliază particularitățile caracterului didactic al textului, selectând ca eșantion prima parte a cursului, referitoare la biografia poetului, secțiune îmbogățită „cu incursiuni în lecturi, cu rectificări de date, operații critice săvârșite cu o mare precizie și cu patos egal" (Sângeorzan 1969: 8). Pentru autor, metodica profesorului Popovici are o deosebită importanță, căci studiul său devine, în contextul universitar, un dialog cu studenții pe care îi inițiază în literatura eminesciană. Elementele de oralitate pot fi citite, și în acest caz, în manuscris, dând mărturie despre modul în care D. Popovici își organizează expunerea, despre frecventele trimiteri la referințele bibliografice (notez, aici, îndeosebi numele lui

[9] G. Munteanu, de pildă, va insista asupra acestui aspect, considerând injustă și superficială desconsiderarea istoricului literar D. Popovici în numele apropierii sale de cel care i-a fost mentor, D. Caracostea, și în funcție de anumite „metehne" ale acestuia (Munteanu 1969: 8).

BDD-A31790 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:59 UTC)

D. Caracostea), despre modul în care profesorul explică opera eminesciană. Avansând, cursul traversează, sub forma unui exercițiu hermeneutic, poezia lui Eminescu, încadrând-o în istoria literaturii românești și universale, cu sublinierea influențelor, dar și a aspectelor sale particulare (Sângeorzan 1969: 8). Pentru Georgeta Antonescu, structura cursului este tipică unei serii de prelegeri universitare, prin diversitatea textelor discutate, aspect esențial în pregătirea unui demers didactic. Această varietate poate justifica, din perspectiva autoarei, eclectismul metodologic, care permite transmiterea către studenți nu doar a informațiilor investite cu autoritatea profesorului, ci și deschideri spre reflecție și spre subiecte de cercetare încă neabordate (Antonescu 1989: 94-95).

Începând încă de la acest nivel, al structurii, decalajul temporal impus prin amânarea restituirii manuscriselor face vizibile diferențele de receptare. Astfel, critica literară consemnează valoarea textului, în calitatea sa de curs universitar, unii autori subliniind faptul că acest „simplu curs" (Munteanu 1969: 8) indică măsura pregătirii profesorului D. Popovici, prin consistența informațiilor și prin rigoarea interpretărilor care stau la baza unei veritabile monografii, făcând dovada unei metode de cercetare proprii[10]. În același timp, însă, publicarea postumă a unui text rămas în variantă inițială, nerevizuit și nedefinitivat, dezvăluie limitele și defectele inevitabile în structura oricărui curs universitar (Duță 1970). În absența unei variante finale și publicat cu o mare întârziere, cursul poate stârni, pe de o parte, întrebări – legitime – referitoare la carențele sale și, pe de altă parte, aprecieri datorate meritelor sale.

S-a discutat îndelung, în critica literară, despre noutatea și excepționalitatea metodei de cercetare inaugurate de Popovici, încă din momentul debutului său ca istoric literar. În acest sens, exercițiile de critică a criticii redactate la momentul publicării primelor volume de *Studii literare* (și chiar mai devreme, în timpul vieții, odată cu publicarea cercetărilor despre ideologia lui Heliade Rădulescu sau a sintezei referitoare la influențele iluminismului în cultura română) consemnează rigoarea și luciditatea cu care profesorul clujean se apleacă asupra fenomenului cultural – căci viziunea sa este întotdeauna vastă –, coroborând criterii și metode interdisciplinare, deci diverse. O relectură la fel de inedită propune D. Popovici și

[10] Valoarea deosebită a cursului referitor la poezia eminesciană este subliniată îndeosebi de Marin Bucur (Bucur 1970) și de George Munteanu (Munteanu 1969).

BDD-A31790 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:59 UTC)

în cazul poeziei eminesciene, căutând să evidențieze atât resorturile interne ale discursului liric, cât și factorii externi care pot contribui la comprehensiunea și interpretarea lui.

Sintetizată de Ion Vlad în câteva concepte-cheie, metodologia pentru care optează D. Popovici în exegeza sa ar viza exercițiul comparatist, genetismul și clasificările tematice (Vlad 1989). Primele capitole ale cursului se concentrează asupra contextului cultural și asupra biografiei spirituale, zone de investigație care permit revizitarea operei dintr-o perspectivă istorică, al cărei merit este acela de a transcende granițele romantismului românesc, prin viziunea larg comparatistă, care conjugă influențe, conexiuni, mentalități, circulația ideilor culturale și literare în epocă. Miza profesorului este aceea de a analiza contextul literar în care a apărut opera eminesciană, precum și relațiile sale cu literatura anterioară, dezvăluind inovațiile prin care poetul depășește tot ceea ce s-a scris înainte, pentru a inaugura, în cuvintele de mai târziu ale Ioanei Em. Petrescu, noi modele cosmologice și o nouă viziune poetică. Lectura textelor eminesciene va urmări interpretarea proceselor interne, a gramaticii poeziei și a stilisticii sale (Vlad 1989: 23-24), operând celebra clasificare tematică, atât de frecvent reluată în cronicile de întâmpinare: *poezia erotică, poezia cetății umane, poezia mitologică și poezia titaniană*. De altfel, aceste tipologii sunt consemnate în mod subiectiv de critica literară, puțini autori insistând asupra fiecăreia (recenzia semnată de Vasile Sav este un exemplu în acest sens [Sav 1975]). În schimb, majoritatea autorilor discută despre cea din urmă categorie, cu scopul de a valida sau, dimpotrivă, de a demonta originalitatea interpretării pe care Popovici o propune cu privire la titanism.

Vasile Sav va reveni asupra metodologiei pe care D. Popovici o aplică pe parcursul cercetării sale, considerând că meritul acestui curs constă în faptul că el nu se oprește doar asupra personalității și operei unui scriitor – în termenii tradiționali ai exegezei literare –, ci are ca punct de plecare sinteza studiilor de eminescologie anterioare (*Eminescu în critica și istoria literară română*). Pentru autor, limitele specifice expunerii universitare sugerează, totuși, o serie de principii pe care profesorul le formulase ca bază a unei cercetări exhaustive, pe care nu a avut, însă, răgazul să o îndeplinească (Sav 1975). Astfel, reluând într-o explicație ceva mai amplă termenii propuși de Ion Vlad, partea cea mai importantă a metodei o reprezintă critica istorică, constituind o primă etapă în explicarea operei. Acesteia i se alătură, din necesitatea de a analiza opera în relațiile sale

BDD-A31790 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:59 UTC)

exterioare, comparatismul. Două metode esențiale, așadar, însă insuficiente, întrucât ele nu implică nici revelarea procesului intern de constituire a operei, nici evoluția conștiinței artistice a poetului sau factorii care contribuie la expresivitatea limbajului poetic. În consecință, istoricul literar va adăuga perspectiva criticii genetice și perspectiva criticii stilistice (Sav 1975) (într-o măsură mai redusă, opțiune – sau accident – care nu va rămâne fără repercursiuni și care nu va fi trecută sub tăcere de posteritatea critică[11]).

Critica literară se raportează la fiecare dintre aceste principii metodologice într-o măsură diferită. Unii autori vor insista asupra comparatismului, așa cum procedează, de pildă, Marcel Duță, care identifică o serie de rezultate excepționale în analiza comparatistă propusă de Popovici (în acest sens, autorul discută despre ipoteza unei influențe Kant-Schopenhauer-Eminescu prin *anumite* ediții ale filosofilor, deosebite de cele cunoscute anterior). În schimb, pentru Duță, analiza estetică rămâne doar anunțată, foarte puțin realizată (Duță 1970: 147-148). Și pentru Zaharia Sângeorzan, metoda comparatistă este ridicată de Popovici la un nivel superior, efectele oglindindu-se în modul în care profesorul trasează conexiuni între personalități, idei și epoci literare.

Propunând o viziune mai amplă, studiul semnat de Cornel Munteanu delimitează cu precizie cele două secțiuni ale cursului, prima parte fiind structurată conform unui criteriu cronologic, iar a doua parte respectând criteriul genetic și criteriul tematic. Prima parte oferă, în filigran, portretul eruditului, al comparatistului care radiografiază fenomenul cultural al epocii, apelând la informații provenite din domenii diverse, precum psihologia, filozofia, mișcarea ideilor, teoria literară (Munteanu C. 1992: 22). În schimb, a doua parte, care implică interpretarea poeziei eminesciene în funcție de cele patru categorii tematice, și capitolul referitor la *Primele afirmări* „alcătuiesc corpusul unui studiu configuraționist în care opera e interpretată ca totalitate" (Munteanu C. 1992: 22). Or, în acest stadiu al cercetării, profesorul aduce împreună genetismul și stilistica, evitând cu orice preț impresionismul: „Obiectul imediat de investigare pentru eminescolog e procesul de elaborare poetică. Popovici oferă modelul de

[11] Nicolae Manolescu, de exemplu, etichetează interpretarea lui Popovici ca fiind „conținutistă", fiindcă istoricul literar nu a reușit, în termenii autorului, să pătrundă până la nivelul poeticului, analiza lui suferind de multiple carențe (Manolescu 1969: 3).

BDD-A31790 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:59 UTC)

lucru cel mai adecvat, variantele primare, intermediare și finale ale poemelor" (Munteanu C. 1992: 23). Posibila traiectorie a nașterii poeziei, pe care D. Popovici caută să o refacă, pare fascinantă pentru Munteanu, ea constituind un punct de rezistență al cursului, întrucât, ajungând aproape de punctul *inițial* al redactării poeziei, ea „oferă eminescologiei o disciplină internă și unitară a cercetărilor" (Munteanu C. 1992: 23).

Simptomatic pentru traseul intelectual al profesorului clujean, precum și pentru traseul receptării critice a cercetărilor sale, rămâne decalajul dintre intenția anunțată și măsura în care ea a reușit să fie îndeplinită. Astfel, D. Popovici viza un amplu proiect al istoriei literare române moderne. Cercetările sale reușesc să fie, însă, doar „părți sintetice care au ca obiect momente de sinteză ale literaturii" (Munteanu C. 1992: 25)[12]. Între dezideratul unei *istorii literare totale* și înfăptuirea unei *critici de sinteză* se instalează un întreg parcurs potențial, despre care cititorul contemporan, parcurgând opera, trebuie să-și pună o serie de întrebări.

Opinii variate și chiar contradictorii sunt formulate în legătură cu modul în care metoda de cercetare pentru care optează D. Popovici se diferențiază de metoda călinesciană. La fel cum se întâmplă și în cazul cronicilor de întâmpinare a ultimului volum de *Studii literare* (*Eminescu în critica și istoria literară română*), în legătură cu acest subiect, dezbaterile critice devin polemice. Între acestea, se distinge interpretarea lui Marin Mincu, întrucât ipoteza pe care criticul o lansează discută în termeni de admirație raportarea polemică a lui D. Popovici la metoda impresionistă călinesciană: „Prin maleabilitatea aplicării principiilor, prin scrupulozitatea adecvării la obiect, D. Popovici este poate cel mai apropiat exeget de metoda călinesciană. Idiosincrazia pe care o arată față de Călinescu derivă în cea mai mare parte tocmai din anumite consonanțe metodologice. La Călinescu găsim ilustrarea excepțională a supunerii la obiect (fără să se facă prea mult caz de instrumentul folosit) în sensul cerut de D. Popovici însuși. Prin exegeza călinesciană ne aflăm dintr-odată urcați pe vârful piramidei, amețiți de panorama ce ne-a fost deschisă. Ceea ce-și putea permite acesta însă nu-i stă la îndemână scrupulosului profesor D. Popovici, astfel că polemica sa devine un act de exteriorizare admirativă. Este admirația talentului în fața geniului" (Mincu 1971: 180).

[12] Sintagma „critică de sinteză" îi aparține, de asemenea, lui Cornel Munteanu.

BDD-A31790 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:59 UTC)

Referindu-se la o așa-zisă convergență metodologică, perspectiva lui Marin Mincu este una inedită, nefiind întâlnită în niciun alt articol de critică literară. Aceasta este, însă, doar una dintre diferitele raportări la problemă. Domițian Cesereanu vede mai limpede diferența de abordare a istoriei literare care survine între cei doi exegeți, pe care o consemnează cu echilibru și luciditate: „Fixând, cum ziceam, aliniamentele unor mari formațiuni ale literaturii române, D. Popovici iniția și trebuia într-un fel să-l prezinte și pe acela care venea să le continue, să le interpoleze și să se diferențieze la puterea geniului. Studiul despre Eminescu este, într-adevăr, o experiență fundamentală în ordinea pe care am sesizat-o, adică o exegeză tipică pentru acumulările sale repetate, pentru atingerea ecoului lor, pentru o cercetare lucid-explicativă. Nu era, firește, o exegeză de tipul, să-i spunem, insolit-călinescian. Deosebirea e în firea lucrurilor și ni se propune ca o judecată de realitate, deși asupra ei unele spirite ar putea fi ispitite să speculeze până la a nu mai ține seama de natura entităților" (Cesereanu 1969: 3).

Asemănătoare va fi interpretarea lui G. Munteanu, care detaliază diferențele de ordin metodologic, insistând asupra fiecăruia dintre cei doi istorici literari și asupra necesității confruntării lor. Munteanu este cel care va insista, de altfel, și asupra detașării lui D. Popovici de Caracostea, profesorul său. Pentru criticul literar, Popovici este superficial etichetat și desconsiderat în numele relației sale cu D. Caracostea, de care el se detașează, însă. În același timp, profesorul clujean se delimitează metodologic și de înaintașii săi ori de colegii de generație, iar ironia și tonul polemic cu care operează această delimitare nu îi vor fi iertate (Munteanu G. 1969: 8).

O raportare polemică la exegeza propusă de Popovici constituie punctul de plecare al recenziei semnate de Al. Piru, text în cadrul căruia criticul face o serie de observații referitoare la metodologia cercetării întreprinse de profesorul clujean, ale cărei rezultate le contestă cu vehemență: „Iluzia că există o metodă care să explice științific inefabilul poeziei eminesciene stă la baza exegezei lui D. Popovici, istoric literar preocupat îndeosebi de a cerceta formația spirituală a unui autor, mai larg și cu ajutorul metodei comparatiste, izvoarele operei de artă. În această concepție nu opera luminează viața artistului, ci invers, biografia lui «intelectuală» indică «punctele de convergență a forțelor ce au dat naștere poeziei». Cât este de falsă și ineficientă această metodă care explică doar influențele exercitate asupra operei, în limbaj comparatist, «temele» tratate de un poet

BDD-A31790 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:59 UTC)

și nicidecum poezia, opera însăși, nu mai e nevoie să dovedim" (Piru 1969: 12). Recunoscându-i, ca merite, lui D. Popovici o serie de observații relevante din punct de vedere comparatist, criticul identifică, totuși, în acest curs, „numeroase lucruri discutabile și contestabile" (Piru 1969: 12), notând, ca exemple, două dintre conceptele pe care profesorul clujean le utilizează (*decadentism* și *prerafaelism*), a căror inadecvare o sesizează. Deranjante sunt, pentru Al. Piru, și trimiterile pe care D. Popovici le face, adeseori, la studiile lui Caracostea, întrucât ele susțin ipoteza minimalizării exegezei călinesciene. Printr-o analiză minuțioasă, criticul insistă și asupra clasificării tematice a poeziilor, evidențiindu-i, mai degrabă, defectele.

O replică la această atitudine polemică este propusă de Aurel Sasu, care invită cititorul la un exercițiu de reflecție asupra obiectivității criticii noastre literare. Articolul său pune în lumină, de altfel, absurditatea unora dintre observațiile lui Piru, a cărui interpretare este vădit subiectivă. Trimiterea la ideile lui Popovici însuși este o alegere nu doar potrivită în context, ci și înțeleaptă: „Orice lucrare de istorie literară aparține unui anumit moment literar și nimeni nu a ridicat, până acum, problema dreptului asupra adevărului absolut. Ar fi și absurd. Dacă întâlnim deci, în cele două cursuri, date «învechite» acest fapt nu poate fi un reproș adus probității criticului, el fiind mai degrabă un semn de evidentă maturizare a unei întregi discipline. Și-au pierdut din valoare sau ne entuziasmăm mai puțin la lectura istoriilor literare ale lui Iorga, Călinescu, Lovinescu ș.a., din cauza prezenței unor informații sau opinii «inactuale»? Deconcertantele turniruri cavalerești, despre care vorbea D. Popovici, par să se repete, în ciuda bunelor noastre intenții declarate" (Sasu 1969: 3). La rândul său, referindu-se la neajunsurile cercetării, Ioana Bot consideră că acestea nu sunt sesizabile la nivelul de ansamblu al lucrării (și nici măcar în momentul lecturii atente); în concluzie, ele sunt informații mai degrabă complementare cercetării, și nu indispensabile acesteia (Bot 1988: 4).

Metodologia cercetării lui D. Popovici va fi chestionată și de alți critici literari, dintre care îi amintesc pe M. Duță și M. Beșteliu. Cel dintâi insistă, în articolul său, asupra raționalismului lui Popovici, care poate părea, pe alocuri, naiv sau minimalizator. Alteori, acest raționalism „răstoarnă datele problemei" (Duță 1970: 147), consecința implicând interpretări pernicioase ale operei poetice.

La rândul său, M. Beșteliu citește, în tonul poemic al profesorului clujean, subtil, o lipsă de profesionalism: „Imprimând studiului un ton po-

BDD-A31790 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:59 UTC)

lemic, D. Popovici nu evită capcana absolutizării punctului de vedere propriu, reducându-și astfel fără voie aria observației sau făcând-o vulnerabilă" (Beșteliu 1969: 13). Îndeosebi în cadrul clasificării tematice a poeziei eminesciene, metoda profesorului devine discutabilă: „În cadrul fiecăreia reține în special problematică generală, sensurile unor schimbări, apropierile posibile, neonorând promisiunea păstrării criteriilor estetice în judecata de valoare" (Beșteliu 1969: 13). Autorul merge, însă, și mai departe, afirmând: „Absența acestora facilitează construcțiile personale" (Beșteliu 1969: 13).

În concluziile sale, criticul creditează munca profesorului clujean, fără a uita să traseze o inevitabilă paralelă între D. Popovici și G. Călinescu, subiect pe care îl privește dintr-o perspectivă echilibrată, lipsită de opinii subiective: „La presupusul (și uneori realul) exces de intelectualism din exegeza călinesciană nu putem opune anularea evidențelor fiindcă se sărăcește în sensuri opera. Limitelor investigației (a fost numită «conținutistă») și unui ușor exces de personalitate (util la urma urmelor) suntem înclinați să le atribuim rezultatul final. D. Popovici «reconstituie» un Eminescu mai ușor de cunoscut prin atributele inteligenței, mai ordonat, mai omenesc, dar și puțin banalizat. Călinescu îl zărea în piscul marilor arderi. Principalul este că și unul și altul îl dovedesc, iar istoria literaturii nu are decât de câștigat prin publicarea acestui curs universitar remarcabil" (Beșteliu 1969: 13). Cu totul diferite sunt concluziile studiului propus de Marin Mincu, cercetare care pornește de la o ipoteză formulată ca interogație: „Nu cumva cercetătorul clujean s-a vrut o sinteză personală a celor două spirite de cercetare atât de dogmatice în felul lor propriu [G. Călinescu și D. Caracostea – n.m., C.S.], de a se aplica asupra operei poetului național? Nu cumva atitudinea sa polemică vrea să fie un act de distanțare prin afinități?" (Mincu 1971: 182). Mai exact, criticul discută pe larg studiile caracostiene și pe cele călinesciene, căutând să demonstreze faptul că D. Popovici nu face altceva decât să le sintetizeze. În consecință, *Poezia lui Mihai Eminescu* nu atinge înălțimile orizontului de așteptare și nu poate fi creditată, din acest motiv, drept o lucrare valoroasă, originală. Spre deosebire de această interpretare, recenzia Ioanei Bot discută meritele cercetării, cu atât mai clar puse în lumină prin supunerea lor probei actualității. Coerența și semnificația cercetării devin lizibile tocmai în contextul acestei probe, căci „ni se pare semnificativ faptul că unele din direcțiile cercetării eminescologice, pe care autorul le considera obligatorii de urmat, au rămas încă deschise în vreme ce, în altele, cercetări ulterioare n-au atins finețea și pro-

BDD-A31790 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:59 UTC)

funzimile acestei dintâi analize. Astfel încât, datorită valorii în sine a studiului, confruntarea sa cu actualitatea eminescologică devine, în replică, un examen al acestei actualități față cu una din marile «cărți» ale domeniului" (Bot 1988: 4).

În ansamblul lor, diversele articole critice, recenzii sau cronici de întâmpinare, conțin observații adeseori similare, uneori singulare, care pun în discuție valoarea operei și meritele sale. În același timp, autorii semnalează limitele cercetărilor, carențele inerente formelor intermediare, lipsa unor reviziuri și definitivări. Pe de altă parte, corpusul de texte discutat în această lucrare dă mărturie cu privire la atitudinile cele mai eclectice față de scrierile unui istoric literar: D. Popovici este adeseori apreciat pentru inițiativele pe care le propune și pentru rezultatele pe care le obține, dar, la fel de des, cursurile ori studiile sale sunt comentate și chestionate, deși rareori contestate. O anumită contribuție la domeniile sale de interes îi este, aproape în fiecare situație, recunoscută.

Cele două cursuri de eminescologie ale profesorului clujean au parte de o istorie a receptării aparte, ele fiind destul de mult prezente în dezbaterile din critica noastră literară, deși recuperarea lor este extrem de tardivă și dificilă. Cercetările au prilejuit multe dezbateri în articolele critice ale vremii, iar unele dintre acestea polemizează și deschid punți de dialog, lansează ipoteze inedite și caută să le verifice, în încercarea de a-i stabili lui Popovici locul printre eminescologi. Îndeosebi cursul referitor la *Poezia lui Mihai Eminescu*, cercetarea care stârnește cele mai multe reacții critice, devine prilej de împărțire a taberelor și de afirmare a atitudinilor cu privire la contribuțiile aduse de Popovici în domeniu. Aceste ultime două volume ale *Studiilor literare* ilustrează în modul cel mai limpede examenul la care opera lui D. Popovici este supusă de către o posteritate critică pentru care decalajul temporal dintre redactarea materialului și publicarea lui devine factor decisiv, fie sporind valoarea demersului științific, fie diminuând-o, în funcție de criteriile de evaluare, mai mult sau mai puțin obiective, care guvernează interpretarea.

Bibliografie

Anghelescu 1986: Mircea Anghelescu, *Lectura operei,* București, Cartea Românească.
Anghelescu 1990: Mircea Anghelescu, „Istoricul literar", în *Transilvania*, nr. 1/1990, pp. 47-48.

BDD-A31790 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:59 UTC)

Antonescu 1989: Georgeta Antonescu, „D. Popovici. *Studii literare*, V. *Poezia lui Mihai Eminescu*", în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*, Series Philologia, 1/1989, pp. 94-95.

Beșteliu 1969: Marin Beșteliu, „D. Popovici – *Poezia lui Mihai Eminescu"*, în *Ramuri*, anul VI, nr. 10, 15 octombrie, p. 13.

Bot 1988: Ioana Bot, „Poezia lui Mihai Eminescu", în *Tribuna,* anul XXXII, nr. 30, 28 iulie, p. 4.

Bot 1989: Ioana Bot, „Starea eminescologiei", în *Tribuna*, nr. 41, 12 octombrie, p. 4.

Bot 1997: Ioana Bot, *Trădarea cuvintelor: eseuri*, București, Editura Didactică și Pedagogică.

Bucur 1970: Marin Bucur, „Două cursuri universitare tipărite – D. Popovici: Romantismul. Poezia lui Eminescu", în *Viața românească*, nr. 4, p. 141.

Cesereanu 1969: Domițian Cesereanu, „Poezia lui Eminescu. Romantismul românesc", în *Tribuna*, anul XIII, nr. 52, 25 decembrie, p. 3.

Cubleșan 1990: Constantin Cubleșan, „Exegeze critice", în *Steaua*, 41, nr. 1, ianuarie, p. 29-31.

Dumitrache 1990: Constantin Dumitrache, „D. Popovici, istoriograful eminescologiei (I)", în A*gora literar-artistică*, an I, nr. 2, p. 4.

Duță 1970: Marcel Duță, „Două încercări de sinteză asupra poeziei lui Eminescu", în *Revista de istorie și teorie literară*, nr. 1, pp. 146-148.

Manolescu 1969: Nicolae Manolescu, „D. Popovici: *Romantismul românesc* și *Poezia lui Mihai Eminescu*", în *Contemporanul*, nr. 38, p. 3.

Martin 1974: Aurel Martin, *Metonimii*, Iași, Junimea.

Mincu 1971: Marin Mincu, *Critice II*, București, Cartea Românească.

Munteanu C. 1992: Cornel Munteanu, „D. Popovici și reconsiderarea statutului eminescologiei", în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai*, Series Philologia, XXXVII, 4, pp. 19-25.

Munteanu G. 1967: George Munteanu, „D. Popovici și cercetările eminesciene", în *Steaua*, an XVIII, nr. 7 (210), iulie, pp. 40-47.

Munteanu G. 1969: George Munteanu, „Poezia lui Mihai Eminescu – La o reeditare din opera lui D. Popovici", în *România literară*, anul II, nr. 34, 21 august, p. 8.

Munteanu G. 1975: George Munteanu, *Sub semnul lui Aristarc*, București, Eminescu.

Petrescu 2009: Ioana Em. Petrescu, *Studii eminesciene*, ediție de Ioana Bot și Adrian Tudurachi, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință.

Piru 1969: Al. Piru, „Poezia lui Eminescu în exegeza lui D. Popovici", în *România literară*, nr. 41, 9 octombrie, p. 12.

Poantă 1990, Petru Poantă, „O «integrală» a eminescologiei", în *Tribuna*, anul II, nr. 24, 14 iunie, p. 5.

Popovici 1988: D. Popovici, *Studii literare, vol V: Poezia lui Mihai Eminescu*, edit. Ioana Em. Petrescu, Cluj-Napoca, Dacia.

BDD-A31790 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:59 UTC)

Popovici 1989: D. Popovici, *Studii literare, vol. VI: Eminescu în critica și istoria literară română*, edit. Ioana Em. Petrescu, Cluj-Napoca, Dacia.
Radu-Nandra 1977: Ilie Radu-Nandra, „D. Popovici și studiile eminesciene", în *Echinox*, anul IX, nr. 11-12, noiembrie-decembrie, p. 17.
Sasu 1969: Aurel Sasu, „D. Popovici și «obiectivitatea» criticii", în *Tribuna*, anul XIII, nr. 45, 6 noiembrie, p. 3.
Sav 1972: Vasile Sav, „Dumitru Popovici", în *Echinox*, nr. 3, martie, p. 13.
Sav 1975: Vasile Sav, „D. Popovici: *Poezia lui Mihai Eminescu*", în *Cahiers roumains d'études littéraires*, nr. 4, pp. 130-132.
Sav 1978: Vasile Sav, „D. Popovici: „Studii literare, II - Romantismul românesc – («Études littéraires, II, - Le Romantisme roumain»)", în *Cahiers roumains d'études littéraires*, nr. 2, pp. 127-129.
Sângeorzan 1969: Zaharia Sângeorzan, „D. Popovici – *Poezia lui Mihai Eminescu*", în *Cronica*, nr. 40, p. 8.
Vlad 1989: Ion Vlad, „În interpretarea lui D. Popovici", în *Steaua*, anul 40, nr. 5, mai, pp. 23-24.

Rezumat: Articolul pune în lumină cele două cursuri – referitoare la poezia lui Mihai Eminescu și la receptarea critică a operei sale – pe care profesorul D. Popovici le-a susținut la catedra de Istoria literaturii române moderne a Facultății de Litere și Filosofie din Cluj-Napoca, în prima parte a secolului XX. Mai mult decât atât, demersul insistă îndeosebi asupra modului în care posteritatea s-a raportat la aceste cercetări literare, urmărind o istorie a studiilor consacrate receptării lor critice.

Cuvinte-cheie: D. Popovici, receptare critică, eminescologie, secolul XX, istorie.

Abstract: The article highlights the two courses – on the poetry of Mihai Eminescu and the critical reception of his writings – which D. Popovici teached at the chair of the Department of History of Modern Romanian Literature from the Faculty of Letters and Philosophy in Cluj-Napoca, in the first part of the 20th century. Moreover, the approach focuses particularly on how posterity has related to these literary researches, following a history of the studies regarding their critical reception.

Keywords: D. Popovici, critical reception, eminescology, 20th century, history.

O variantă intermediară, care propune o sinteză a acestui demers științific, se află în curs de publicare în *Caietele Colocviului Național Studențesc „Mihai Eminescu",* Iași, Ediția a XLV-a, 2019.

BDD-A31790 © 2019 Memorialul Ipotești – Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:59 UTC)